

Наркотрафикът и наркоразпространението са едни от най-доходните сфери на организираната престъпност. Причините, които обуславят тази престъпност, имат социален и икономически характер и застрашават съществени страни на обществените отношения. Това са едни от най-тежките престъпления против народното здраве, характеризиращи се с извършване на широкомащабни действия от големи престъпни групи, които се стремят към извличането на големи парични печалби за сметка на физическото и психическото здраве на хиляди млади хора.

Всички основни показатели в борбата с наркопрестъпленията сочат чувствително завишаване. Броят на обвиняемите също значително е завишен, като от тях съответно и броят на непълнолетните обвиняеми лица. Снижаването на възрастта при първия прием на наркотични вещества предизвиква сериозна тревога.

В глава единадесета на *Особената част на НК* са поместени няколко групи съвсем различни видове престъпления, които са обединени по един критерий: тяхното извършване **създава опасност за живота, здравето, правата и интересите на неограничен кръг хора.** Именно защото те не са насочени към определено лице или имот, или право те са наименовани "общоопасни". Като в тази група престъпления са именно и престъпленията против народното здраве.

Обект на престъпленията, свързани с наркотичните вещества и техните аналози, се явяват обществените отношения, касаещи опазването на здравето и живота на гражданите. В тази насока НК установява цялостна система от норми, насочени срещу прояви, които накърняват или поставят в опасност тези основни интереси на личността.

Основните престъпления, свързани с наркотици, се отнасят за производство, преработване, придобиване, разпространяване, съхраняване, държане, превозване и пренасяне на наркотични вещества и техни аналози, без надлежно разрешение, склоняване друго към употреба на **наркотични вещества**, системно предоставяне помещение на различни лица за употреба на такива вещества и др. Тук е предвидена цялата гама от възможни употреби и злоупотреби с наркотични вещества съобразно международните конвенции, по които България е страна. Самата употреба на наркотично вещество обаче е ненаказуема.

Производството, трафикът и разпространяването на наркотичните вещества в нашата страна се реализират основно по четири начина:

- контрабанден внос и разпространяване;
- производство на синтетични наркотици;

отглеждане без съответните разрешения на култивирани растения, съдържащи наркотични вещества;

разпространяването им в страната и незаконен трафик на наркотични вещества, предназначени за разпространяване в други страни - Западна Европа и Близкия изток.

От компетенцията на РП съответно са престъпленията по чл.354а, ал.3, ал.5, чл.354б, от НК. /ТАБЛИЦАТА /

Формите на изпълнителните деяния от този вид престъпления, са осем вида, а именно: а) Произведе, б)Преработи, в) Придобие - това е една от най-честите форми на изпълнителното деяние, г)Разпространява, д)Съхранява, е)Държи, ж)Пренасяне, з)Превозва.,

Основните въпроси, които се решават по време на планирането при разследването на този вид престъпления, са определяне на фактите и обстоятелствата, подлежащи на установяване, проверка и доказване; определяне на първоначалните следствени действия и оперативно-издирвателните мероприятия; определяне на методическа последователност на извършването им и др..Водещият разследването трябва да отдели специално внимание на първоначалните следствени действия. Особено внимание при планирането на разследването и самото разследване трябва да се отделя на веществените доказателства, на тяхното издирване, изземване, оглед, изследване и оценка, и преди всичко на тези, пряко свързани с предмета на престъплението — наркотични вещества или техни аналози и прекурсори, като начина по който същите следва да бъдат приобщени като годни доказателствени средства по реда на НПК.

От голямо значение за реализирането на една предварително подготвена акция свързана с установяване на извършители на престъпление свързани с наркотични вещества или за самото разследване е провеждането на оперативно-издирвателни мероприятия от органите на МВР.

Проблеми в разследването и изхода от делото може да доведе до недобре свършената работа от страна на разследващите органи като например при оглед на местопроизшествия или претърсване и изземване. Понякога се извършва оглед на местности, помещения, предмети и лица, свързани по някакъв начин с наркотични вещества.

Някои видове прекурсори за производство на наркотици са силно отровни и се съхраняват под земята. Извършва се оглед на тайниците, където са скрити наркотиците, в помещения, автомобили или предмети. Необходимо е да се обръща особено внимание на факта дали са налице специално изработени тайници, или не. Специално изработените тайници са тези, които изискват професионална подготовка и знание за изработването им и често служат за доказване умишъла на престъплението. Необходима е техническа експертиза за такива тайници, която изяснява времето, мястото, инструментите и професионалната подготовка за изработването им. Следва да се извърши оглед на съоръжения, прибори, везни и инструменти за производство,

употреба, разпространение и съхранение на наркотици, като всички тези вещи се предават в НИКК — МВР или в БНЛ за изследване.

Огледът се извършва задължително в присъствието на поемни лица, които не са служители на разследващите органи или полицията. Освен това задължително е участието в огледа на съответни специалисти, като химици, технолози, инженери и др. Задължително е всичко, което се описва в огледния протокол, да е видно и от поемните лица, като им се дава възможност и се изисква от тях да наблюдават всички действия при огледа. Нещата се описват така, както са намерени в статично положение.

На основание чл. 2, ал. 2 от Наредбата за условията и реда за изземване, съхраняване, унищожаване и предоставяне за научна дейност на наркотични вещества и растения и за вземане на представителни проби от тях, пробите от намерените вещества се вземат в присъствието на поемните лица и се описват, пломбират, подписват и запечатват, като това се описва и в огледния протокол. Тестването става също пред поемните лица и тестовете се запечатват или пломбират и се подписват от тях. Не са преодолени някои грешки при извършване на полеви тестове. Има случаи, когато пробата дава положителна индикация за наличие на наркотик.

Част от претърсването и изземването се извършва с разрешение на съдия от съответния първоинстанционен съд по подсъдността на деянието. Когато те се извършват без разрешение от съда, при условията на чл. 161, ал. 2 от НПК, протоколът от претърсването и изземването следва да бъде утвърден до 24 часа.

Преди започването на претърсването, се поканват притежателите или ползвателите на помещения, автомобили, предмети и местности да предадат доброволно наркотичните вещества или други веществени доказателства, свързани с производство, употреба, съхраняване и разпространение на наркотици, след което се пристъпва към претърсване. Всички действия се извършват пред поемните лица. Грешка е да се откриват вещества и след това да се покажат на поемните лица, особено ако са в минимални количества, преносими от едно лице. В такива случаи защитата твърди, че претърсващите са сложили тези вещества там, където са открити, и ако липсват други доказателства, както често се случва, това опорочава делото. Намерените вещества и други доказателства, свързани с тях, се изземват, като се запечатват, пломбират в присъствието на поемните лица, които се подписват върху пломбиран или запечатан етикет. При претърсването и изземването се извършва полеви тест на иззетото вещество. Органите по претърсването и изземването следва да действат с ръкавици и да се търсят пръстови отпечатъци по опаковката на наркотичните вещества или по повърхности, свързани с местонахождението им.

Често пъти пакетчетата с дози наркотично вещество, иззети на определено място от няколко лица едновременно, се поставят заедно, след което, ако се окаже, че се различават по тегло, вид и качество, не може да се конкретизира обвинението на всеки от заподозрените. Поради тази причина иззетите наркотични вещества (доза) е необходимо да се изземват отделно, за да може да се индивидуализират впоследствие обвиненията срещу всяко лице. Когато претърсването и изземването се извършват в затворено помещение, следва да се описва конкретно и точно местонахождението на наркотичното вещество. Ако веществата са в отговорно пазене.

Претърсването на лице (обиск) в повечето случаи е неотложно следствено действие, извършването на което се допуска без разрешение на съдия от съответния първоинстанционен съд или съдия от най-близкия, еднакъв по степен съд, при задържане, или когато има достатъчно основания да се счита, че лицата, които присъстват при претърсването, са укрили предмети и книжа от значение по делото (чл. 164 от НПК). Обискът се извършва от лице от същия пол, в присъствието на поемни лица от същия пол. Протоколът за извършеното следствено действие се представя за одобряване пред съдията незабавно, но не по-късно от 24 часа.

При огледа, както и при претърсването и изземването, е добре да се използва и видеокамера.

Пропуски и грешки, допускани при огледа, претърсването и изземването е именно „в присъствие на поемни лица”. Когато употребява израза присъствие, законодателят има предвид, че поемните лица, от началото до края на процесуалното действие, трябва да се намират на самото място на извършването му, а не някъде в района или в прилежащи помещения.

Друг съществен проблем е свързан с факта, че не винаги при огледа, претърсването и изземването се търсят и изземват пръстови отпечатъци. Този момент масово е подценяван, въпреки че пръстовите отпечатъци могат да решат изхода на процеса още от самото начало. Пръстовите отпечатъци имат голямо значение в случаите, в които наркоразпространителят в последния момент се е опитал да се освободи от инкриминираните пликчета с наркотик, а също и тогава, когато на определено място са задържани няколко лица, които отричат съпричастността си към намерения на същото място наркотик.

Трябва да се подхожда предпазливо при съчетаването на няколко процесуално-следствени действия, извършени по едно и също време.

Друг съществен момент при разследването на този вид престъпления са именно извършването на разпити на свидетели по дела за престъпления, свързани с наркотици, органът на разследването провежда разпити с различни категории лица, които независимо от своето процесуално качество могат да бъдат източници на съществена доказателствена информация за конкретни факти и обстоятелства,

съответстващи на обективната обстановка, при която е било замислено и извършено престъплението. Важна и съществена информация може да бъде получена при разпит на свидетел, който е сигнализирал за такова престъпление или впоследствие се явява в полицията, за да даде показания по образувано вече наказателно производство.

В качеството на свидетели трябва да се разпитат всички лица, имащи отношение към извършеното деяние (очевидци; лица, присъствали при обиска, претърсването и изземването на наркотичните вещества; лица, съпровождащи лицата, у които е намерено наркотичното вещество; всички лица, за които има данни, че са възприели определени факти и обстоятелства за извършеното деяние, а така също и оперативните работници, участвали в обиска, претърсването и изземването на наркотичното вещество, при условие че не фигурират в протокола за оглед или за претърсване и изземване).

Свидетелите трябва да установят всички факти и обстоятелства относно времето и мястото на откриването на наркотичното вещество, неговото количество в брой и вид, установени при първоначалното му тестване.

Преди всичко при разследването на дела от този вид престъпление следва да се проверяват и установяват следните групи обстоятелства свързани с разследване на престъпления по чл. 354а и следващите от НК-

По отношение обекта на престъплението: Какви могат да бъдат реалните последици от разпространяването на конкретните наркотични вещества като количество и химичен състав и в каква степен застрашават здравето на хората, които ги употребяват?

По отношение на обективната страна: Къде е произведено дадено наркотично вещество? Как и къде е съхранявано? В какви опаковки е поставено? Как и с какво транспортно средство е пренесено? Какъв е наркотикът — процент на чистата субстанция и примесите, както и тяхното съотношение към общото количество? Какви са междинните продукти(прекурсори)- химичен състав и количества?

По отношение субекта на престъплението:

Кои са участниците в извършеното престъпление? Ако е налице организирана група - кой от престъпната верига е организатор, производител, преносител, пласьор, наркоман или собственик на клуб за сексуални услуги, честа за среща на наркомани?

По отношение на субективната страна:

Какви цели е преследвал извършителят на престъплението и какви са мотивите му - корист, алчност или потребност от употреба на наркотик?

Каква е формата на вина - пряк или евентуален умисъл? Какъв е характерът на наказателната отговорност на лицето или лицата, спрямо които се предявява обвинение за извършено престъпление?

Успешното разкриване и разследване на престъпления, свързани с наркотици, зависи в голяма степен от точното систематизиране и установяване на всички обстоятелства и факти, които се отнасят към предмета на доказване до конкретното дело.

За превенция както на зависимостите, така и на престъпленията свързани с наркотичните вещества и техните аналози водеща е ролята на Министерството на здравеопазването, както и на Министерството на образованието, младежта и науката, Министерството на вътрешните работи, Министерството на труда и социалната политика, Агенцията за социално подпомагане, Агенцията по заетостта и др. Превенцията на зависимостите се осъществява чрез следните насоки:

- Разработване и реализиране на програми за борба с алкохолизма;*
- Разработване и реализиране на програми за превенция на наркоманията;*
- Разработване и реализиране на програми за активно спортуване като алтернатива на зависимостите при деца и младежи;*
- Разработване и реализиране на програми за реинтегриране в общността на лица със зависимости, изпаднали в състояние на социална изолация;*
- Консултиране на семейства, в които има лица със зависимости*

В България всеки гражданин, зависим от наркотици, има право на профилактика, лечение и рехабилитация в държавни и общински програми. Програмите, създадени от неправителствени организации, имат свои критерии, по които извършват прием на пациенти. Условие, спазвано от повечето програми, е да приемат пълнолетни лица. В някои рехабилитационни програми се приемат и непълнолетни.